

Sygn. akt III CSK 86/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa BISON Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

przeciwko S. K. i T. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 6 grudnia 2012 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego S. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 30 września 2011 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. przyznaje adwokatowi M. M. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 7.200 (siedem tysięcy dwieście) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu S. K. w postępowaniu kasacyjnym;**

3. oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy nakazem zapłaty wydanym w dniu 20 stycznia 2005 r. w postępowaniu nakazowym uwzględnił powództwo Banku Gospodarki Żywnościowej Spółki Akcyjnej w W. przeciwko S. K. i T. K. o zapłatę na podstawie weksla kwoty 2.625.649,01 USD wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 czerwca 2004 r. i kosztami postępowania, a na skutek zarzutów pozwanych - rozpoznanych z udziałem Bison Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego (NSFIZ) w W., który wstąpił w miejsce dotychczasowego powoda - wyrokiem z dnia 24 listopada 2009 r. uchylił ten nakaz zapłaty, oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód w dniu 5 października 2006 r. nabył od Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. w W. wierzytelność wobec Chłodni „I.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.; wierzytelność ta wynikała z zawartej w dniu 26 listopada 2002 r. przez BGŻ z Chłodniami „I.” umowy stanowiącej odnowienie zobowiązania kredytowego z dnia 26 września 2001 r. na łączną kwotę 9.845.186,92 zł, zmienianego aneksami, przy czym zabezpieczenie spłaty tego kredytu stanowiły weksel *in blanco* wystawiony przez pozwanego i poręczony przez pozwaną, a także przewłaszczenie na zabezpieczenie środków trwałych wskazanych konkretnie zakładów produkcyjnych kredytobiorcy o wartości 9.696.756 zł i 641.298 zł. Przelewowi wierzytelności ze stosunku podstawowego nie towarzyszyło jednak przeniesienie wierzytelności z weksla. Okoliczność ta – w ocenie Sądu Okręgowego - przesądza o braku legitymacji procesowej powoda do dochodzenia należności objętej pozwem. Podniesione przez pozwanych zarzuty ze stosunku podstawowego nie mogły wywrzeć zamierzonego skutku, skoro żądanie zapłaty zostało oparte na wekslu.

Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji powoda, wyrokiem z dnia 30 września 2011 r. sprostował oczywistą niedokładność w komparycji wyroku Sądu Okręgowego uściślając oznaczenie strony powodowej przez wskazanie, iż NSFIZ wstąpił w miejsce Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. w W. i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że utrzymał w mocy nakaz zapłaty i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny uznał, że Bison NSFIZ w W. posiada legitymację procesową czynną w przedmiotowej sprawie, gdyż w drodze umowy z dnia 5 października

2006 r. nabył od swojej poprzedniczki prawnej wierzytelność wynikającą z umowy z dnia 26 listopada 2002 r., stanowiącej odnowienie zobowiązań kredytowych w walutach obcych wymienialnych, zabezpieczonych m.in. wekslem i za zgodą stron wstąpił na miejsce BGŻ S.A. w W., występującej w roli powoda. W przypadku wierzytelności wynikającej z weksla zupełnego, który – jak w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy - nie został jeszcze przeniesiony w drodze indosu, sama umowa przelewu wierzytelności nie jest wystarczająca do przeniesienia prawa z takiego weksla; oprócz samej umowy konieczne jest wydanie dokumentu (art. 517 § 2 w związku z art. 921¹² k.c.). Weksel złożony przez BGŻ S.A. w W. w Sądzie w związku wniesieniem pozwu w postępowaniu nakazowym nie mógł zostać wydany powodowi poprzez klasyczne wręczenie. Wydanie weksla jednak nastąpiło, a to wskutek czynności towarzyszących wstąpieniu Bison NSFIZ na miejsce dotychczasowej powódki.

Sąd Apelacyjny wskazał również na brak podstaw do uznania, że wierzytelność ze stosunku podstawowego wygasła w wyniku jej zaspokojenia.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., pozwany S. K. zarzucił:

- naruszenie art. 517 w związku z art. 921⁹ i art. 921¹² k.c. przez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że prawo inkorporowane w wekslu *in blanco*, który nie był wcześniej indosowany, już po jego wypełnieniu można przenieść umową przelewu;

- art. 509 § 2 w związku z art. 921⁹ § 3 k.c. przez błędną wykładnię wynikającą z przyjęcia, że na nabywcę wierzytelności ze stosunku podstawowego przechodzą wszelkie prawa z nią związane, w tym wierzytelność wekslowa;

- art. 510 § 1 w związku z art. 921⁹ § 3 k.c. przez ich niezastosowanie;

- art. 348 k.c. przez błędną wykładnię prowadzącą do uznania, że wstąpienie przez cesjonariusza do toczącego się procesu na miejsce cedenta na podstawie art. 192 pkt 3 k.p.c. jest tożsame z przeniesieniem posiadania papieru wartościowego zdeponowanego w kancelarii tajnej sądu;

- art. 65 § 1 w związku z art. 353¹ k.c. przez ich niezastosowanie przy badaniu zarzutu zaspokojenia strony powodowej wskutek nabycia przez poprzednika powoda na własność rzeczy przewłaszczonej na zabezpieczenie.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 517 § 1 k.c., przepisów o przelewie nie stosuje się do wierzytelności związanych z dokumentem na okaziciela lub dokumentem zbywalnym przez indos. Stosownie do art. 517 § 2 k.c., przeniesienie wierzytelności z dokumentu na okaziciela następuje przez przeniesienie własności dokumentu, do czego niezbędne jest jego wydanie. Według zaś art. 917¹² k.c., przeniesienie praw z dokumentu na okaziciela wymaga wydania tego dokumentu. Na gruncie przepisów Prawa wekslowego nie ulega wątpliwości, że weksel zupełny może być przenoszony w drodze indosu (art. 11 pr. weksl.). W świetle przytoczonych przepisów kodeksu cywilnego, pojawiły się natomiast wątpliwości co do dopuszczalności przeniesienia wierzytelności wyrażonej w weksla zupełnego w drodze przelewu. W kwestii tej zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska.

Według jednego poglądu – opartego na dosłownym brzmieniu art. 517 § 1 k.c. – przelew wierzytelności objętej wekslem na inną osobę jest w ogóle niedopuszczalny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1997 r., II CKN 284/79, niepubl.).

Przeważa jednak zapatrywanie – aprobowane przez skład orzekający - odnoszące zakaz przewidziany w art. 517 § 1 k.c. jedynie do wierzytelności z weksli już indosowanych (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 1998 r., III CKN 342/97, OSNC 1998, nr 9, poz. 141; z dnia 6 listopada 1998 r., III CKN 7/98, niepubl. oraz z dnia 8 października 2008 r., V CSK 124/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 1992). W uzasadnieniu tego stanowiska trafnie wskazuje się, że przewidziany w art. 517 § 2 szczególny sposób przeniesienia wierzytelności inkorporowanych w papierach wartościowych na okaziciela nie wyłącza możliwości ich przenoszenia na zasadach ogólnych określonych w art. 509 - 518 k.c. z koniecznymi modyfikacjami. Cesja wierzytelności wyrażonej w papierze wartościowym na

okaziciela wymaga więc – stosownie do art. 517 § 2 w związku z art. 921¹² k.c. – wydania dokumentu, w którym wierzytelność ta jest ucieleśniona. Niedopuszczalne jest jedynie przeniesienie w drodze przelewu samej wierzytelności związanej z dokumentem na okaziciela bez wydania tego dokumentu, gdyż mogłoby to doprowadzić do obciążenia dłużnika obowiązkiem zapłaty tej samej należności dwóm wierzycielom, mimo braku indosu weksla. Przelew wierzytelności objętej wekslem nieindosowanym nie stwarza takiego niebezpieczeństwa. Trafnie przy tym zwrócono uwagę, że - w świetle poglądu odrzucającego możliwość przeniesienia wierzytelności inkorporowanej w papierze wartościowym na okaziciela - art. 921¹² k.c. należałoby uznać za zbędny.

Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 517 w związku z art. 921⁹ i art. 921¹² k.c., art. 509 § 2 w związku z art. 921⁹ k.c. i art. 510 § 1 w związku z art. 921¹² § 3 k.c., oparte na odmiennym – nietrafnym – założeniu, należało więc uznać za bezzasadne.

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, Sąd Apelacyjny prawidłowo uznał, że skoro przeniesienie praw z weksla nastąpiło w toku postępowania sądowego, po wydaniu nakazu zapłaty, to przekazanie powodowi przez jego poprzedniczkę prawną dokumentów uprawniających do dysponowania tym wekslem może być potraktowane jako równoznaczne z wydaniem weksla. Należy zgodzić się ze stanowiskiem tego Sądu, iż w konkretnym stanie faktycznym do spełnienia tego wymagania nie było potrzebne odebranie przez cedenta weksla zdeponowanego w sądzie w celu fizycznego wręczenia go cesjonariuszowi, który złożyłby go tam ponownie. Ocena ta jest usprawiedliwiona okolicznościami sprawy i nie narusza art. 348 k.c.

Chybiony wreszcie okazał się zarzut obrazy art. 65 § 1 w związku z art. 353¹ k.c. podniesiony w oparciu o oczywiście błędne przeświadczenie, że wskutek samego zawarcia umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie strona powodowa uzyskała zaspokojenie dochodzonej należności (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2003 r., III CZP 53/03, OSNC 2004, nr 11, poz. 170).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.). Oddalając wniosek powoda o zasadzenie kosztów postępowania kasacyjnego, Sąd

Najwyższy uznał, że nie stanowi odpowiedzi na skargę tak nazwane pismo procesowe, wniesione po upływie ustawowego terminu do dokonania tej czynności. W konsekwencji, nie wywołuje ono skutków w zakresie zawartego w nim wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących sporządzenie i wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną (art. 167 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.).